

УДК: 633.811:631.5 (477.43+477.85)

ЗАСТОСУВАННЯ ШАВЛІЇ МУСКАТНОЇ

Грохольська Т. аспірант

E-mail: hrokholskat@gmail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет

Про таку цілющу рослину, як шавлія, відомо вже досить давно. Видова назва «salvia» (від лат. «salvus») означає «здоровий». Шавлія мускатна (*Salvia sclarea* Labiatae) – це багаторічна лікарська та ефіроолійна трав'яниста рослина родини губоцвітих. У складі шавлії містяться флавоноїди, органічні кислоти, кумарини, сапоніни.

Мускатна шавлія знайшла неймовірну популярність в галузі ароматерапії. Ефірна олія шавлії, нанесена на зап'ястя, подушку або налита в ароматичну лампу, надає розслаблюючу дію і дає спазмолітичний ефект. Приємний запах шавлії поліпшує настрій при сезонних загостреннях вегето-судинної дистонії, хронічної втоми, нервозності і панічних атаках. Аромат ефірного масла мускатної шавлії полегшує мігрені при гормональних збоях. Ефірна олія цієї рослини комбінується з іншими складовими при створенні парфумів та туалетної води. Також вона діє як своєрідна зв'язка між іншими складовими, що легко руйнуються ефірними маслами. Завдяки цьому створюються стійкі парфумерні аромати. Ефірна олія шавлії чудово комбінується з маслами грейпфрута, бергамота, коріандру, сандалу, жасмину, ялівцю, ладану і особливо троянди.

Ефірна олія шавлії мускатної має своєрідний приємний запах амбри, апельсину, бергамоту. Її цінність ще полягає в тому, що вона являється хорошим фіксатором і часто замінює такі дорогі фіксатори як амбру і мускус. Олію шавлії і продукти її переробки використовують у парфумерно-косметичній, кондитерській, лікєро-горілчаній, тютюновій та інших галузях промисловості. З відходів переробки виробляють цінний продукт скляреол, який використовують для синтезу пахучих речовин із запахом амбри. Висихаючу жирну олію використовують для виробництва оліфи високої якості, що йде для анфлеражу та закріплення ефірних олій.

Шавлія мускатна – медоносна рослинна. Бджільництво використовує рослину для хорошого рівня медовиробництва високої якості.

Насіння рослини містить велику кількість масла. Воно має світло-жовтий відтінок і приємний запах. Масло шавлії мускатної за кордоном вважається одним з найбільш якісних. Ефірне масло шавлії мускатної часто застосовується в кондитерській справі. У харчовій промисловості шавлію використовують для надання особливого аромату сиру, чаю. Чай допоможе швидко зняти запалення горла та ротової порожнини. Він добре виводить токсини з печінки. Чай готують безпосередньо перед вживанням. Листя або квіти заливають окропом і настоюють 5 хвилин.

У дерматології шавлія відома як хороший протизапальний засіб. Тому її часто додають в засоби догляду за проблемною шкірою обличчя. Такі креми володіють охолоджувальним ефектом. Гігієнічна помада при обвітренні губ з екстрактом шавлії мускатної створює захисну плівку із загоюючими властивостями.

Омолоджуючі, оздоровчі властивості рослини широко застосовуються в лікувальній косметології. Екстракт трави входить до складу різних кремів, шампунів, бальзамів, масел по догляду за тілом. Лосьйони, бальзами, масла для тіла відновлює жировий баланс шкіри, повертаючи їй пружність і енергію. Позитивно впливаючи на нервову систему, шавлія застосовується для лікування атеросклерозу, нервових розладів і тривожних станів. Для лікування атеросклерозу у літніх людей використовується спиртова настоянка з шавлії.

При грибковому ураженні шкірного покриву, гнійної інфекції, ранах, слід промокнути хворі ділянки, щоб уникнути поширення інфекції. Ватний диск мочать у відварі, трохи віджимають і промокують диском шкіру, яка вражена. Дають їй висохнути. При обмороженнях, нейродермітах, опіках, псоріазах, слід обмивати хворі місця відваром рослини чотири рази на добу. Набряк буде знято, також як і свербіж, а загоєння настане швидше.

Шавлія допомагає від прищів, вугрів, гнійничкових захворювань шкіри, лікує себорейні дерматити. Знімає запалення і грибкові ураження шкіри та волосся.

Відвар з шавлії допомагає від лупи і випадання волосся. У боротьбі з лупою після миття голови слід обполіскувати волосся відваром рослини і віджимати волосся руками.

Народна медицина рекомендує відвари і настої для лікування нирковокам'яної хвороби. Шавлія мускатна містить речовини які вирішують багато жіночих проблем, такі як передменструальний синдром, негативні прояви клімаксу, порушення циклу, викликані нестабільним гормональним фоном. Лікувальні властивості листя і суцвіть шавлії мускатної використовуються для лікування поліартриту, остеомієліту, деформуючого артрозу, псоріазу, трофічних виразок, гнійних ран у вигляді ванн. Відвари застосовують для полоскання горла при вірусних і бактеріальних інфекціях горла. Масло шавлії мускатної набагато безпечніше у використанні в порівнянні з ефіром шавлії лікарської, оскільки містить мінімальну кількість туйону – речовини, здатної викликати отруєння і судоми. З цієї причини масло використовують в різних напрямках медицини для інгаляцій, компресів, ванн, полоскань, зрошення горла, обробки шкіри, а також для внутрішнього застосування.

Завдяки поєднанню лікарських властивостей і низької токсичності ефірне масло мускатної шавлії застосовують для профілактики і лікування захворювань респіраторної системи. Його використання ефективно при астматичному і гострому бронхіті, для зняття бронхоспазму і емоційної напруги у хворих, які страждають нападами астми. Також показанням до застосування є болі в горлі, кашель, тонзиліти, ларингіти, осиплість голосу внаслідок перенапруги зв'язок. Шавлію мускатну часто рекомендують для

швидкої реабілітації після важких хвороб, у післяпологовому періоді, в комплексній терапії депресії, як засіб, який підвищує імунітет і адаптаційні можливості організму, що має загально зміцнювальну дію.

Шавлія мускатна – це високо алергенна рослина, тому дерматологи особливо вказують на протипоказання людям з індивідуальною непереносимістю.

При вагітності не можна приймати мускатну шавлію, вона підвищує тонус матки, внаслідок чого приводить до викидня або відшарування плаценти. При годуванні малюка також не можна приймати шавлію. Рослина викликає підвищення тиску, тому люди з гіпертонією повинні бути обережні з її застосуванням. Якщо знижена функція щитовидної залози, також не варто вживати шавлію і ліки з неї. Не рекомендується приймати ліки з шавлією мускатною, якщо сильний кашель, тому що він може стати сильнішим. Використовувати препарати із шавлії частіше трьох місяців поспіль також не рекомендується. При постійному застосуванні та недотриманні необхідного дозування, шавлія може призвести до отруєння організму.

Шавлія мускатна – одна з основних ефіроолійних культур України. В основному культивують на Півдні країни, де вона трапляється у дикому стані у садах, на полях, дерев'янистих схилах.

У нашій країні з рослинної сировини виготовляють близько 40% лікувальних препаратів. Хоча цілющі властивості лікарських рослин загально визнані, вивченню перспектив раціонального застосування їх у медицині та технології їх вирощування приділяється недостатньо уваги.

Польва схожість насіння шавлії дуже низька – близько 30%, тому слід давати значний резервний фонд з розрахунку 300-400 тисяч ролин на гектар посіву. Насіння шавлії слід висівати широкорядно, щоб сформувалась значна надземна частина та більша кількість суцвіть на рослині. Глибина загортання насіння – 3-4 см. Можлива підзимова сівба насіння, сходи такого строку сівби з'являються навесні при температурі 10-12⁰С.

Враховуючи те, що насіння має погану схожість, нами випробувані способи садіння: відрізками кореневищ та розсадою. Кореневища висаджували у два строки – під зиму та рано-навесні за різними схемами висадки. Висаджувати з шириною міжрядь більше 60 см не варто, оскільки рослини мають змикатися в рядках, щоб вирощування культури було рентабельним. Слід відмітити, що приживлюваність кореневищ осіннього строку висадки становила 65-70% (у розрізі варіантів), а весняного – 88-92%.

Догляд за плантаціями полягає у міжрядних обробітках (зазвичай 2-3 культивуванні на різну глибину – 5-6; 7-8 та 8-10 см). При змиканні рядків розпушування припиняють.

Збирають шавлію у період технічної стиглості травостою, що збігається із молочно-восковою стиглістю насіння у нижніх кільцях центрального суцвіття. Траву (суцвіття на рівні верхніх листків) скошують силосними комбайнами. Сировину слід відразу переробити, щоб не втратити вихід ефірної олії.